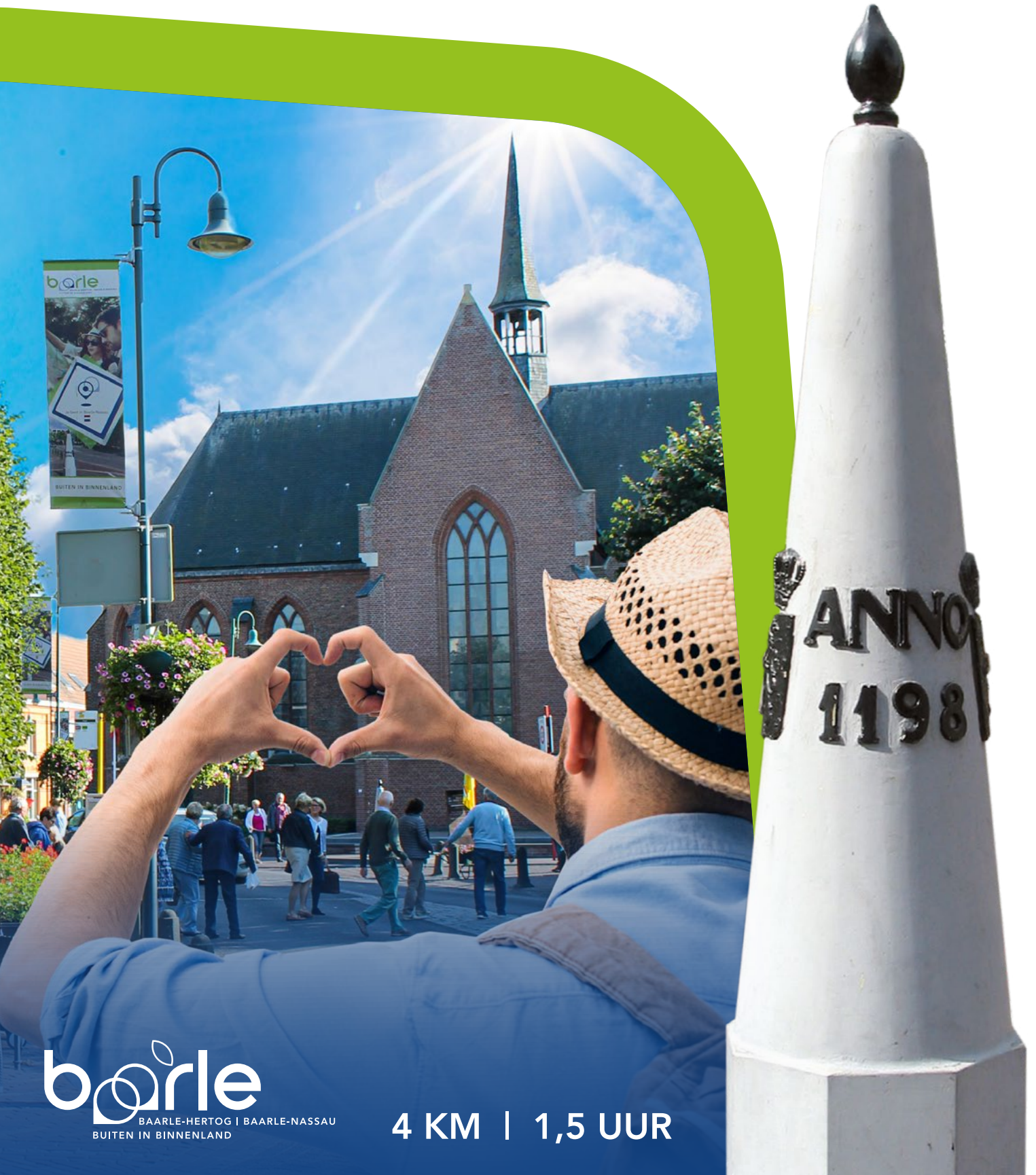

ENCLAVEWANDELING

TIENTALLEN KEREN DE GRENS OVER

ENCLAVEWANDELING

VERTREKPUNT: **i**

Bezoekerscentrum Toerisme Baarle, Singel 1

Vanaf **i links richting restaurant Den Engel.**

Je bent nu in het centrum van Baarle.

Bij restaurant Den Engel zie je de plaquettes en de populairste grenslijn **2**.

Vorbij restaurant Den Engel linksaf het voetpad in, Kerkepad.

Dit paadje was vroeger een vluchtweg voor ieder die de douane achter zich aan had zitten.

Volg het Kerkepad en ga links onder de poortwoning door.

Links voor je zie je het St Annaplein en de ingang van het gemeentehuis van Baarle-Nassau **1**.

Ga rechtsaf. Vorbij 't Goei Gevoel weer rechtsaf, Klokkenstraat.

Deze straat is verdeeld in Nederlandse en Belgische stukken, vroeger het centrum van de smokkelarij.

Aan het einde van de Klokkenstraat rechtsaf, Kapelstraat.

Ook deze straat wisselt diverse keren van grens.

Aan het einde van de Kapelstraat linksaf, Molenstraat.

Dit is de straat richting België en ligt voornamelijk op Belgisch grondgebied. Verzetstrijdster Miet Pauw ligt hier op het kerkhof begraven.

Je blijft de Molenstraat volgen, voorbij de Belgische apotheek rechtsaf, Amalia van Solmsstraat.

Het lijkt bijzonder dat er in België een straat ligt, genoemd naar een prinses van Oranje. Amalia van Solms was prinses van Oranje, maar ook Vrouwe van Turnhout. Die twee titels stelden haar in staat om op een beslissend moment het voortbestaan van de Belgische enclaves te waarborgen.

Amalia van Solms

De Pungelaer

Iets verder ligt het Hertog Hendrik I plein en de pastoor van Herdegomstraat. Deze straten zijn ook allebei genoemd naar personen die op cruciale momenten een belangrijke rol hebben gespeeld in de geschiedenis van Baarle-Hertog. Op het Hertog Hendrik I plein staat het beeld van de Pungelaer **4**, symbool voor het smokkelen. Hertog Hendrik I stond aan de basis van de huidige enclaves in 1198.

Je slaat vóór het beeldje rechtsaf en houdt rechts aan, Uitbreidingsstraat.

In deze straat staat het Belgisch postkantoor.

- i** Toerisme Baarle
- P** Parkeerplaats
- Wandeling
- Baarle-Hertog
- Baarle-Nassau

- 1** Gemeentehuis Baarle-Nassau
- 2** Grenslijn met plaquette en gemeentewapens
- 3** Grenspaal
- 4** De Smokkelaar
- 5** St. Remigiuskerk (van Baarle-Hertog)
- 6** Heemhuis
- 7** Standbeeld Miet Pauw
- 8** Bels Lijntje en routehuisjes
- 9** Gemeentehuis Baarle-Hertog / Politiepost
- 10** cultuurcentrum Baarle
- 11** Huis met twee huisnummers
- 12** Voormalige Femis Bank
- 13** Voordeurwissel (in 1995)
- 14** Zendmast WO1
- 15** Kunstgalerij met twee huisnummers
- 16** Onze Lieve Vrouw van Bijstand kerk
- 17** 3-D grens
- 18** Café de Pomp (voormalig gemeentehuis)
- 19** Dorpspomp

ENCLAVEWANDELING

Aan het einde van de straat linksaf, je bent weer terug in de Molenstraat.

Vlak voor de St. Remigiuskerk **5** zie je Brownies & Downies. In dit pand zaten vroeger de Belgische douaniers.

Vorbij de kerk en de grenspaal linksaf, Kerkstraat.

Aan je rechterhand, Kerkstraat 4, staat het Heemhuis **6**. Dit pand was van 1877 tot 1987 in gebruik als gemeentehuis van Baarle-Hertog. Voor de zijgevel staat het standbeeld van verzetstrijdster Miet Pauw **7**. Maria Verhoeven, Miet Pauw genoemd, was al op zestienjarige leeftijd in WO I in actie. Tijdens WO II smokkelde zij Engelse en Amerikaanse piloten en agenten.

Je blijft de Kerkstraat volgen.

Op de T-kruising van de Stationsstraat en de Kerkstraat staan twee routehuisjes. Deze hoorden vroeger bij de spoorlijn die hier lag. De spoorlijn Bels Lijntje **8** is zo genoemd omdat het door een Belgische maatschappij rond 1860 werd aangelegd. Oorspronkelijk werden zes keer per dag naast goederen ook personen vervoerd, maar toen er busverbindingen kwamen was dat niet meer rendabel en werd in 1934 het personenvervoer stopgezet. Tot 1973 reed er elke dag een goederentrein. Nu is het een toeristisch fietspad.

Fietspad 'Bels Lijntje'

Routebordje fietspad

Net voorbij het Bels Lijntje linksaf, Parallelweg.

Na 200 meter kom je bij het gemeentehuis van Baarle-Hertog **9. Nadien kom je weer terug op dit punt.**

Dit is het enige gemeentehuis ter wereld waar de rijksgrens door het gebouw loopt. Je ziet dit aan de led-lampjes links in de muur van het gebouw.

Je loopt terug en gaat linksaf, Pastoor de Katerstraat.

Links zie je op huisnummer 3 een Nederlands woonhuis in Neorenaissance stijl (1919) en een voormalig klooster. Dit is nu het cultuurcentrum Baarle **10**.

Je loopt verder rechtdoor.

Vorbij de Molenbaan zie je links weer huizen met een Nederlands huisnummer. Hier ligt een stukje Baarle-Nassau geheel omringd door Belgisch grondgebied. Links Hotel den Bonten Os. Melkfabriek De Hoop was van 1904 tot 1971 de zelfstandige melkfabriek van Baarle. Tot 1954 brachten zowel de Nederlandse als Belgische boeren de melkbussen hierheen.

Je loopt verder rechtdoor tot aan het plein Loveren.

Hier staat het huis met twee huisnummers **11**, het Belgische nr. 2 en het Nederlandse nr. 19. In dit pand was in 1585 Herberg de Swaen gevestigd. De grens loopt midden door de voordeur. De driehoekige vorm van het plein is een typische 'plaetse' ook wel Frankische driehoek genoemd. Loveren was vroeger het centrum van Baarle.

Op Loveren voor het pleintje rechtsaf. Je slaat vervolgens rechtsaf, Nonnenkuil.

Deze straat is gedeeltelijk Nederlands en Belgisch, en heet in beide gemeenten anders: aan een kant Nonnenkuil (NL) en aan de andere kant Hoogbraak (B). Aan het einde van deze straat staat een wit gebouw, dit was vroeger een bank **12**, die op Belgisch en Nederlands grondgebied gebouwd was. Dit was voor een bank een zeer bijzondere situatie. Na de verkoop van het gebouw is een geheime gang naar Nederlandse en Belgische kluizen ontdekt.

Aan het einde van de straat rechtsaf, Chaamseweg.

Hier waren in de tweede helft van de 20e eeuw drie leerlooierijen actief, twee Nederlandse en een Belgische. Toen in 1995 de enclavgrenzen exact werden vastgelegd, bleek dat de voordeur met het Belgische huis met nr. 11 **13** op Nederlands grondgebied stond. De bewoonster was van mening dat zij al haar hele leven in België woonde. De voordeurregel bepaalt dat in het land waar je voordeur staat, je woonplaats is en de bewoonster dus van nationaliteit moest veranderen. Mevrouw weigerde echter om Nederlandse te worden. Door het kozijn 180° te draaien, stond de deur weer in België en woonde zij weer in haar favoriete land. Je ziet dit nog aan het rooster dat niet voor de deur ligt, maar voor het raam.

Steek de straat over en ga de Leliestraat in.

Net voor de kruising zie je links een replica van de zendmast **14** die in WO1 radiosignalen van Duitse zeppelins en leger commando's kon opvangen.

Replica van de zendmast

Treinstation

Ga terug naar de Chaamseweg en sla linksaf en loop richting centrum, je bent nu in de Nieuwstraat.

Aan de linkerkant staat de Nederlandse apotheek. Op de hoek van de Stationsstraat, bij Zeeman, loopt aan de zijkant een grens door het pand. Tot 1993 was hier café 't Hoekske gevestigd, het biljart stond op de grens zodat de biljartballen hier altijd van het ene naar het andere land rolden. Schuin aan de overkant zie je het voormalige treinstation uit 1867.

Blijf de Nieuwstraat volgen.

Rechts bij het Belgische nr. 3 en het Nederlandse nr. 33a is een kunstgalerie **15** gevestigd. Hier loopt de grens schuin door de deur en het pand. Schilderijen hangen aan een kant aan een Belgische en aan de andere kant aan een Nederlandse muur.

Ga verder richting centrum.

Links zie je de Onze Lieve Vrouw van Bijstandkerk **16**.

Vervolg de route naar het centrum.

Op het punt waar de bocht naar links gaat, ga je even rechtsaf, Desirée Geeraertsstraat. Hier kom je bij een 3-D grens **17**.

Op nr. 2 staat een appartementsgebouw met een Belgische en een Nederlandse voordeur. De Belgische deur kwam er omdat er in Nederland geen woningen meer mochten bijkomen. Met de extra voordeur erbij kon een deel van de nieuwe appartementen in België vergund worden. De Belgische appartementen bevinden zich op de tweede verdieping, als het ware een 3-D grens.

Ga terug richting centrum.

Het oude gebouw op de hoek rechts is nu Café de Pomp **18**. Tot 1906 was dit het gemeentehuis van Baarle-Nassau.

Je bent weer terug bij het beginpunt.

Hier staat de antieke waterpomp uit 1909 **19**.

EINDPUNT ENCLAVEWANDELING

AMBASSADEURS

Handig voor bezoekers van Baarle.

Is de toeristische dienst gesloten, of je zit ergens op een terrasje en je wil graag wat meer informatie over de unieke grenssituatie van Baarle-Hertog-Nassau?

Kijk dan of u het bordje Ambassadeur Baarle aan de gevel ziet hangen, hier kan men u uitleg geven.